

משולחן שלמה

עיונים ופנינים בפרשה משיעוריו של

הגאון הינוקא

רבינו שלמה יהודה בארי שליט"א

גליון
161

פרשת וישב-חנוכה

ויתן לך חן

וַיְהִי ה' אֶת יוֹסֵף יוֹסֵף אֶלְיוֹ חֶסֶד וַיִּתֵּן חָנוּ וַיְעִינֵי שׁוֹר בֵּית הַסֶּהֶר (לט, כא).
ביאר האור החיים, ששרתה השכינה על יוסף בבית האסורים, ובזה הושפע עליו החן ממקור החן, הוא הבורא ב"ה, ונתן הקב"ה חינו גם בעיני שר בית הסוהר, שיוכל גם הוא לראות בעיניו מקדושת החן שזכה לה יוסף. כי זכה יוסף למהות החן שמצד הקדושה, כמו שברכו יעקב (בראשית מט, כב) "בן פורת יוסף בן פורת עלי עין", ופירש רש"י ש'פורת' הוא 'חן' בארמית כמובא במסכת בבא מציעא (בדף קיט ע"א), היינו שהיה יוסף 'בן חן', ו'בן פורת עלי עין', שהיה חינו נטוי על העין הרואה אותו, והבחינו אף הם בקדושת החן שזכה לה¹.

ועל זה מברכים הכהנים את ישראל "יאר ה' פניו אליך ויחונך" (במדבר ו, כה), שדרשו זאת בספרי (נשא, מא) ובבמדבר רבה (יא, ו) שיתן הקב"ה חינו עליך בכל מקום שאתה הולך, כיוסף שנאמר בו 'ויתן חנו בעיני שר בית הסוהר', וביאר הדגל מחנה אפרים (פ' נשא) שמברכים בזה שתזכה לחן הקדוש ויוכלו גם אחרים להבחין בקדושת החן שלך.

ויחונך בחנוכה

וזהו מהות ימי החנוכה שהם מלשון ברכת החן 'ויחונך' כמובא בזרע קודש (דרוש ליל ו' דחנוכה), שעל ידי הדלקת הנר בשמן הרומז לחכמה העליונה שממנה מאיר האור כמובא בזוהר צו (בדף לד ע"א), מאירה החכמה באדם כענין שנאמר (בקהלת ח, א) "חכמת אדם תאיר פניו", ומתוך האור ניכר החן הקדוש השורה עליו. כי בחשכה אין רואים מאומה ואין ניכר החן והתפארת, אבל בחנוכה מתקיים באדם 'יאר ה' פניו אליך, ויחונך', שמאיר באדם אור ה' ומתגלה בו החן הקדוש שמשפע בו מהבורא ב"ה, כמובא כל זה שם בזרע קודש.

וזהו שרמוז במה שברך יוסף את בנימין "אֵלֵהֶם יִחַנֵּךְ בְּנִי" (בראשית מג, כט), שהתפלל על ישראל שיזכו לניסים ולנפלאות של ימי החנוכה כמו שביאר המאור עינים (בפ' מקץ), שהוא אור החנוכה הנמשך מצד החנינה והחסד חינם כמו שביאר האור יצחק (בפ' וישב דרוש לחנוכה), היינו שהתפלל שימשך על ישראל זה החן הקדוש ויצילים מחשכת יון, כמו שביאר הישמח ישראל (בפ' וישב אות יט) שמצד נצחון המלחמה היו עלולים ישראל לטעות שהיה הדבר על פי הטבע ובכוחם ועוצם ידם, ובזה היו מגבירים על עצמם חלילה את חשכת יון שאמרה 'אין לכם חלק באֵלֵהי ישראל' (ב"ד ב, ד), אבל כשמצאו את פך השמן הטהור הכירו וידעו שהבורא ב"ה הוא שהיה עימם ועשה להם ניסים ונפלאות למעלה מהטבע, ומתוך כך נתבטלו ונכנעו לפניו יתברך פָּאֵן, ונתקיים בהם "ולענוים יתן חן" (משלי ג, לד), שהושפע עליהם החן הקדוש שהוא מהות החנוכה.

יאר ה' פניו אליך

ובזה נעשים ישראל לאור לעולם כולו, כברכת הכהנים "יאר ה' פניו אליך", ודרשו שם בספרי (בפ' נשא, מא) ובבמדבר רבה שם (יא, ה) יתן לך מן מאור השכינה, כנאמר (בישעיה ס, א) "קומי אורי כי בא אורך וכבוד ה' עליך זרח", וביאר בעמק הנצי"ב על הספרי (שם) שהארת פניו יתברך שמו נוטה לישראל כנר לשמן, וכמו שדרש רב אחא בפסיקתא דרב כהנא (פסקא כא) שנמשלו

1 וזהו יוסף מתפלל על זה הרבה, כמו שדרשו בתנחומא (וישב, ח) מה שנאמר בו (בראשית לט, ג) 'וירא אדוני כי ה' איתו', שרא פוטיפר שאין שם שמים זו מפני ש יוסף, שכשאר היה כננס יוסף למשו היה מלחש ואומר, רבון העולם, אתה הוא בסחובי, אתה הוא פטרונני, תנני לחן ולחסד ולרחמים בעיניך ובעיני כל רואי, ובעיני פוטיפר אדוני.

ישראל לזית שנאמר (בירמיה יא, טז) "זית רענן יפה פרי תאר קרא ה' שמך", ונמשל הקב"ה לנר שנאמר (משלי כ, כז) "נר ה' נשמת אדם", מה דרכו של שמן להנתן כנר והם מאירים שניהם ביחד, כך אמר הקב"ה לישראל, הואיל ואורי הוא אורכם ואורכם הוא אורי, אני ואתם נלך ונאיר לציון, שנאמר 'קומי אורי (-אור שלי) כי בא אורך' (-אור שלך), שכאשר מתגלה אור השכינה על ישראל מאירים שניהם כביכול לכל העולם.

כי ניכר אז שכל יהודי מאירה נשמתו כאור המנורה בשלהבת העולה מאליה מאור השכינה, וכמו שאמר רב ששת במסכת שבת (בדף כב ע"ב) וכן הוא במסכת מנחות (בדף פו ע"ב) שאין אור המנורה אלא לעדות לבאי העולם שהשכינה שורה בישראל, וביאר העטרת צביל² (בדרוש לחנוכה עמוד קלו) שזוהי מהות נס חנוכה, שכאשר נצחו המעטים את הרבים נוכחו כולם בגדולתם של ישראל ששורה עימם השכינה, ומתוך שנתקיים בהם 'יאר ה' פניו אליך', זכו ל'ויחונך', שקבעו את ימי החנוכה לדורות להודות ולהלל כמובא במסכת שבת (בדף כא ע"ב).

בן פורת עלי עין

וזהו מעלת יוסף שהיה 'בן פורת עלי עין', שזכה להיות מושגח בעין טובה העליונה, שהיא עינא פקיא, עינא חד דרחמי, כמובא בזוהר אדרא רבא נשא (בדף קל ע"א), ובזה נמשך עליו זה החן הקדוש, כמובא בליקוטי תורה לאריז"ל (בסוף פ' בראשית) שמפני שהיו יוסף ונח בסוד צדיק יסוד עולם כמובא בזוהר נח (בדף נט ע"ב) ובזוהר ויצא (בדף קנג ע"ב), לכך זכו שניהם לחן³, וזהו 'ונח מצא חן בעיני ה'' (בראשית ו, ח), ש'מצא' עולה כמנין 'עין' (עה"כ), שהוא כמנין שם מ"ה בריבוע (כך: יו"ד, יו"ד ה"א, יו"ד ה"א וא"ו, יו"ד ה"א וא"ו ה"א), וכאשר מסירים משם זה מנין שם הוי"ה פשוט בריבוע (כך: י, י"ה, י"ה, י"ה ה"ה) העולה ע"ב, שהוא בסוד הכתוב (באיוב כב, יד) "עבים סתר לו ולא יראה", נשאר מנין ח"ן, שהוא פנימיות ה'עין', שהוא השגחת הבורא על האדם לטובה ובגילוי הרחמים מצד העינא פקיא דרחמי העליונה.

וזהו שדרשו שם בספרי (בפ' נשא, מא) ובבמדבר רבה שם (יא, ו) את ברכת 'יאר ה' פניו אליך', שיתן לך הקב"ה מאור עינים, וכמו שרמז הרוקח בסידורו (בברכת כהנים, עמ' שנו) ש'יאר הוי"ה פניו אליך' עולה כמנין 'זהו מאור עינים', היינו שיזכו להשגחה העליונה הזו הנמשכת מפנימיות ה'עין', שזהו החן הקדוש הזה.

בן זקנים

ומפני שזכה יוסף לזה החן הקדוש נעשה למנורה המאירה בשבעת קְנִיָה לכל ישראל, כמובא במגלה עמוקות (פ' מקץ) שלכך קרא אותו הכתוב 'בן זקנים', שהיה בן ז' קנים, ובסוד הנאמר במנורה שראה זכריה בחלומו "שבעה ושבעה מוצקות" (זכריה ד, ב) כמובא בזוהר מקץ (בדף רד ע"א וע"ב).

ומפני שמכרוהו לעבד למצרים, הנה נחשך אור המנורה הקדושה מנשמות ישראל, עד שניתן הכח ל'מלך יון' הוא 'אנטיוכס' העולה כמנין 'יוסף', להחשיך את עיני ישראל בגזירותיו, כמובא שם במגלה עמוקות (בפ' מקץ) ובבני יששכר (כסליו מאמר ד, לד), ולכך גזר על השבת ועל המילה, שהם כנגד מידת צדיק יסוד עולם כמובא בהקדמת תיקונ'ז (בדף יא ע"ב), וכן על מצות קידוש החודש (מגילת אנטיוכוס יא), שנאמר בה 'כזה ראה וקדש' כמובא במסכת ראש השנה

2 לרבי צבי הירש מורנגשטרן מלומזא זיע"א.
3 וכמובא בשערי אורה (שער ב) שבמית הסיוד זוכים לענין החן.

ואלה יעמדו על הברכה

העלון מוקדש לרפואת ישועת והצלחת: פבל נסים בן מרינה, שניאור זלמן בן בת שבע, יאיר בן טניה, אוריאל בת לאה, נתנאל הקון בן סיגל.
להקדשות יקיריכם ניתן לפנות בטל' 0527.130.400

לעילוי נשמת
אלישע בן טוריה שושנה,
ראו דור דרור בן רוגית

(בדף כ ע"א), שהוא כח קדושת ראיית ישראל הנמשכת מקדושת יוסף שהיה 'בן פורת עלי עין' כאמור, כי מפני חטא מכירת יוסף ניתן לו הכח לקלקל בקדושתו של יוסף המושרשת בישראל.

בית חשמונאי מבית לוי

וכאשר נעשה נס בפח השמן שמצאו בית חשמונאי ודלק שמונה ימים, תקנו לישראל לדורות להדליק המנורה בשמונת ימי החנוכה ועשאו ימים טובים בהלל והודאה, בכדי שיעסקו ישראל להאיר אורו של יוסף בקרבם על ידי אור המנורה, ויגרשו לחשכת יון ויתקנו לחטא מכירת יוסף, וכמובא שם בבני יששכר (כסליו מאמר ד, לד) שלכך נעשה הנס על ידי זרע חשמונאי שמבית לוי ונתנה להם המלכות לפי שעה, ולא נעשה על ידי זרע יהודה, ונדחה ממלכותו לפי שעה, לפי שהוא היה היועץ למכירת יוסף שאמר "לכו ונמכרנו

לישמעאלים" (בראשית לו, כז), אבל לוי ששתק כאשר אמר לו אחיו שמעון⁴ "עתה לכו ונהרגו" (שם, כ), כעת מסרו זרעו שמבית חשמונאי נפשם על הצלת התורה שלא תשתכח מישראל⁵, ובה זכו למלוכה לפי שעה כמו שכתב הרמב"ן (בבראשית ט, ט), וזיכו לישראל לדורות שיתקנו בימי החנוכה לחטא מכירת יוסף, וישבו ויאיר אורו בשבעת קני המנורה, וישבו ישראל לאורם ותפארתם וחינם הקדוש.

4 הנה כתיב (בבראשית לו, יט-כ) "ויאמרו איש אל אחיו הנה בעל החלמות הלזה בא, ועתה לכו ונהרגו ונשליכהו באחד הבורות", ומובא בתרגום יונתן ובתנחומא ישן (וישב יג) שאיש אל אחיו הם שמעון ולוי, אמנם אמר הכתוב (שם, כד) "ויקחהו וישליכו אותו הבורה", וכתבי 'ויקחהו' בלשון יחיד, ודרשו בבראשית רבה (פד, טז) שהיה זה שמעון, אם כן לוי שחק בעלמא.

5 וזהו שדרשו בתנחומא (ויחי ד) ובראשית רבה (צט, ב) שלכך בית חשמונאי לנצח את היוונים כי באו מבית לוי שהוא כנגד מלכות יון, זה אותיותיו משולשין וזו אותיותיה משולשין, לוי שבט שלישי וזו מלכות שלישי, וביאר הש"ה (מסכת תענית, ת"א פט) שלוי שהוא שבט שלישי מורה על התורה, כמו שאמרו במסכת שבת (בדף פח ע"א) שנקראת התורה שלישי, ולכן זכו להציל את התורה שלא תשתכח מישראל בחשכת גזרות יון, שהוא אותיות לוי' בפי'פ' ה' והל' שמאותיות דטל"ת.

"בן חכם ישמח אב" (משלי י, א)

משיעור יום א' מקץ ויום א' תשע"א

אמנם כאשר גובר השקר בעולם, גם אם יהיה לאדם דעת מתוקן ויוכל להיות טמון בעסק התורה כפי יכולתו, היא לא תועיל לו להנצל מהשכירה, ותמיד יהיה נע ונד בעתו ומוחו, היינו שבזמן זה תגדל דעתו עד שיחשוב ויסבור שבא לענין תיקונו וקרוב הוא אל השלימות, ולאחר זמן יבואו ויעלו שוב במוחו ודעתו ניצוצי המוחין שמצד שברי הכלים ויגברו על אור המוחין המתוקנים, ובכך ישוב הוא חלילה ליפול בדעתו ויבוא שוב לכדי שכירה.

ד

ובכדי שיוכל לתפוס תדיר במוח מתוקן ולא ישבור אותו כל דבר בעולם שיעלה למוחו מצד העולם הזה, צריך הוא לסוד 'שמן המאור'. כי הנה אמרו בזוהר תרומה (בדף קמז ע"ב) שיש ב' מיני שמנים, "שמן המאור" (שמות לה, יד), ו"שמן למאור" (שמות כה, ו), ושניהם רומזין להמוחין, כי 'שמן' הוא ענין המוחין שהם מלא בלחות השמנים כנודע, אמנם 'שמן המאור' הם המוחין הבאים מצד הנשמה, ו'שמן למאור' הם מוחין הבאים מצד המידות, היינו מעולמות בריאה יצירה עשיה, אשר בהם נעשה השכירה, ולכך 'שמן המאור' הוא כנגד האות ה' שהיא מלכותא דשמיא המאירה באצילות, אך 'שמן למאור' הוא כנגד האות ל' המרמז לתלת וי"ן, שהם עולמות הנפרדים, וכנגד מלכותא דשמיא שבגלות, ועל דרך שכתוב (תהלים קיח, כ) "זה השער לה", שהוא באות ל' לרמז על המלכות כמו שאמר הרעיא מהימנא בזוהר תרומה (בדף קנח ע"א).

ובכדי שיהיה לאדם שלימות בענין השמנים והמוחין צריך הוא לאחדות בין מדרגת יעקב ליוסף כענין שכתוב (בראשית לו, ב) "אלה תולדות יעקב יוסף" בדרגה חדא כמובא בזוהר וישלח (בדף קעז ע"א), כי יעקב הוא 'שמן המאור', ויוסף הוא כנגד האות ל' שהיא תלת וי"ן בגימטריא ח", כמו שכתוב (בראשית מה, כז) "עוד יוסף ח", ומה שהיה זוכר יוסף תמיד לאביו יעקב, מרמז לאדם שמתוך מקומו למטה בעולם הזה במקום השכירה והיאוש, יהיה מקושר תמיד במוחין המתוקנים הנמשכים מלמעלה, עד שיהיו הם העיקר, וכל מה שיבוא במוחו ממטה מהעולם הזה, יהיה תיכף נכלל במוחו המתוקן ויבואו על תיקונם ושלימותם. מה שאין כן כאשר אין האדם מקושר ביעקב ובמוחין העליונים וזוכרו תדיר, גם כשילמד ויעסוק בתורה, כיון שהוא בתוך מיצרים, הנה אין לו רפואה, ומתגברים עליו המחשבות מצד העולם הזה ונעשים שולטים על תורתו ועבודתו, וכאשר רואה שהוא פעם כך ופעם כך, פעם צדיק ופעם ההיפך, בא לכדי שכירה ואזלת יד וקושיות על השי"ת ודרך עבודתו.

ה

וזהו שראה פרעה בחלומו שבע שיבולים ושבע פרות לטוב ולמוטב, שהם מדרגות שבע שני הרעב ושבע שני השבע שעובר בהם כל אחד בחייו כמובא בזוהר מקץ (בדף רד ע"א), היינו שמחד עולים באדם שבע שיבולים ושבע פרות מצד המוחין המתוקנים, שבכך נדמה לו שבא אל השלימות, אמנם כאשר אין הוא קשור במדרגות יעקב ויוסף, תיכף כאשר עולות בדעתו מוחין מצד המידות ושברי הכלים, הם הולכות וגוברות במוחו עד שנראה בעיניו כמו שמבטלות לכל תורתו ועבודתו, ומתוך כך בא לכדי שכירה וצער. וזהו סוד עליית הניצוצין, כי 'שיבולים' הם ש' כנגד הש"ך ניצוצין, ו'פרות' הם פ' כנגד הפ"ר ניצוצין, וענין פתרון החרטומים, הם כנגד עליית הרפ"ח שלא נתקנו.

אמנם כאשר בא יוסף הצדיק אל פרעה, בא אל שלימות הדעת, היינו שהיה שלם עם עצמו, וראה אחרית טובה בכל מחשבתו, וזהו מפני שהיה יוסף שלם בדרגת היסוד וכנגד 'שמן למאור', ומתוך שהיה קשור ביעקב שהוא סוד 'שמן המאור', היו המוחין שלו מתוקנים בשלימות, והיה יכול לתקן לכל מוחין שיהיו, אף לאחר שהיו גוברים

א

הנה שלימות האדם תלויה היא בשלימות הדעת, וראשית בניית הדעת היא מתוך שיהיה האדם שלם עם עצמו, כלומר שיהיו שלמים שכלו ומוחו עם מידותיו ולא יהיה פירוד בניהם. כי המוחין הם השפעת כח הנשמה והנצחיות הנמשכים מלמעלה מאור אלהות, ולכן הם ללא הגבלה וצמצום, והם ענין החירות האמיתי שיש בהם שמחה וטובה לכל בריה, וענין המידות הוא כל אשר עולה למוח האדם מלמטה מן העולם הזה, וכאשר יש שלום ואחדות ביניהם הוא שלימות הדעת המקשרת עילא ותתא כחדא, שהוא שלימות מדרגת 'אדם'.

ב

וענין המוחין הבאים מלמעלה מצד הנשמה הם המתקנים, וענין המידות אשר הם כל אשר עולה מן העולם הזה למוח האדם הם הנתקנים. כי הנה בבריאת העולם נשברו כלי המידות, ולכן הלכו ונתפזרו מן האחדות הגמור בדעת השלם בה' ב"ה, ונעשו שברים שברים עד שנעשה שקר הרבה בעולם, ומשמעות הדבר, שכאשר עולה למוח האדם כל ענין מן העולם הזה, מתפרש הדבר בשכלו ומוחו כדבר הנפרד ומטעה לאדם מן האמת ודרכי התורה.

ועיקר הדבר הוא מתוך שנתפס בזה האדם ברשת העיצבון, שהוא משמעות שכירת כלי המידות, כי שבידתם נעשתה מתוך שלא היו יכולים בגבולם וצמצום מידתם להכיל לאור העצום הנמשך בהם מן המוחין שהם ללא גבול ומידה, וכענין שאנו רואים שיוכל האדם לצייר במוחו ומחשבתו ענינים ללא גבול ומידה, אך כאשר יחפץ לחשוב מכך שיהיה ענין זה למציאות בפועל, יעלו למחשבתו גבולות העולם הזה אשר הוא כולו במידות וגבול.

וכאשר נעשה שכירה לכלי המידות ואין אחדות ושלוש ביניהם לבין השפעת המוחין, אין יכולים המוחין לבוא לכדי תכליתם, ואין יכולות המידות לקבל את רצון ומחשבת האדם, ומתוך כך בא האדם לידי רפיון ואזלת יד ויאוש מלהוציא דבר מן הכח אל הפועל, ואין לו דעת וחיות בכדי לפעול דבר בעולם, ומתוך כך בא לעיצבון ומחשבה רעה עד שבא לכדי חטא חלילה.

ולכן עיקר תחבולות היצר הרע הוא להרחיק את האדם משלימות הדעת ואחדותו, ולהביאו לידי פירוד בין המוחין להמידות, ובה ממילא נשבר ליבו בקרבו ונעשה כשלו למושכו לילך בדרכו בדרך ריחוק וחשיכה. אמנם כאשר נשפעים מוחין מצד הנשמה ושולטים הם במוח האדם, עולות המידות מן העולם הזה אל המוחין והולכים ונתקנים דרגה אחר דרגה ומתאחדים להיות לשלמות הדעת בדבקות בה' ב"ה.

ג

וכלליות ענין הניצוצין והשברי כלים הנצרכים לתיקון הם ש"ך פ"ר ורפ"ח, שהם כנגד תלת מוחין, שהם חכמה בינה ודעת, והדעת המתוקן הנשפע מלמעלה מתקן לכל הדעת החוזר למוח האדם מן העולם הזה כל אחד מהמוחין כענינו, שהמוחין כנגד החכמה מתקן לש"ך ניצוצין, והמוחין כנגד הבינה מתקן לפ"ר, והמוחין שהם כנגד הדעת מתקנים לענין הרפ"ח ניצוצין. וככל שתגדל דעת האדם ותשלוט במוחו יותר, כך כאשר יעלה במוחו כל ראייה בעולם וכל מחשבה מהעולם הזה, שהוא מצד המידות וענין שברי הכלים, יבוא לתיקונם מצד המוחין המתוקנים ויהיו בשלום ואחדות, ומתוך כך יהיה האדם שלם בדעתו, כל אחד כפי מדרגתו בו עומד באותה שעה, ויוכל לבוא לקרבת ה' ב"ה כפי ענינו ומדרגתו.

והולכים לצד השבירה, והיה יכול לראות איך להוציא טובה וברכה גם לאחר שירד האדם למטה, ולהביאו לשלימות הדעת, ולשלום עם עצמו, עד שיראה בכל דבר וענין את החירות התכלית והנצחיות, ויהיה שמח וטוב לב בעבודתו יתברך איך שיהיה, ולא יהיה בריחוק ממנו יתברך בכל מקום ובכל מדרגה. ולכן כאשר פתר יוסף לפרעה את חלמו אמר עליו פרעה "אני נבון וחכם כמוך" (בראשית מא, ט), וקרא לו 'אברך', כמו שכתוב (שם, מג) "וירכב אותו במרכבת המשנה ויקראו לפניו אברך", ופירש רש"י אב בחכמה ורך בשנים, שעל אך שהיה רך בשנים היה שלם בדעתו.

ולכן היה נקרא 'אב בחכמה', כי היה יוסף חכם גדול לדבוק באביו יעקב, ובזה בא לכל מעלתו ודרגתו. כי הנה תחילת שלימות הדעת היא בהשגת מידת החכמה, והוא העיקר, שיהיה האדם חכם גדול, וכל שאין האדם דבק בחכמה, אינו יכול לעבור העולם הזה בשלום, וכל החכמים וכל הצדיקים הצליחו לעבור העולם הזה אך מתוך שהיו חכמים גדולים. כי עיקר המשמעות של צדיק הוא בשלימות הדעת ותיקון הברית, וכל אשר עמד לכל צדיק וצדיק בדבר היא החכמה שתפס בה בכל כוחו, ובלא שהיו דבקים בחכמה במדרגה גדולה, לא היו יכולים לתחבולות היצר הרע שהיה אורב להם בכל שעה בכל עבודה ובכל לימוד ומצוה, והחכמה היא המידה העיקרית שעל ידה היו יכולים לנצח ולילך כאן בעולם בגבורה ובניצחון בכל עניניהם, ולא הייתה רוחם נשברת על אף שעברו כולם מ"ב מסעות וטלטולים ברוחני וגשמי.

וענין החכמה היא כלליות הכל, אך ראשית החכמה שהיו הצדיקים אוהזים בה תמיד היא גבורת ארי שלא להתפחד ולחשוש כלל מכל גבול ומידה העולה מן המוחין של העולם הזה שכולו ענין גבול וצמצום, כי אמרו שם בזוהר תרומה (בדף קמז ע"ב) 'ש'שמן המאור' הוא מה שאמר רבי מתיא בן חרש במסכת אבות (ד, טו) 'היו זנב לאריות ואל תהי ראש לשועלים', כי 'אריה' הוא כנגד שמן המאור, שהם מוחין מתוקנים, ו'ראש לשועלים' הוא כנגד המוחין של העולמות הנפרדים, שבוה על אף שיכול האדם לעסוק בתורה ועבודה, עם כל זה מפני שאינו קשור ודבוק במדרגת יעקב שהוא ענין שמן המאור, ואינו זנב לאריות, אינו יכול לעמוד כנגד יצר הרע, וראשית החכמה היא שיהיה האדם 'זנב לאריות', שיהיה קשור כענין זנב בדעת הצדיקים הגיבורים שאחזו במידת החכמה בכל כוחם.

ומשמעות החכמה של יוסף וענין הכתוב 'ויקראו לפניו אברך', שהוא 'אב בחכמה', הוא סוד גדול ועצום, ובזה כלול כל דעתו ודרכו של יוסף הצדיק, שמתוך דרך זו היה יכול לעלות מבירא עמיקתא אל רום המעלות והמדרגות בדרכי האבות הקדושים. והענין הוא, שעיקר מלחמת היצר על האדם היא לפגום בחכמתו שך האדם, שהיא כל גבורתו לעמוד כנגדו, בכדי שמתוך כך יבוא לקלוקול הברית שהוא כלליות הכל. כי דעת הכסיל היא שמייאש עצמו וחושב שאין לו תקנה, ושאינו בידו כביכול את הדרך לפעול ולעשות, אמנם החכם מאמין ונשען על אור החכמה, שבודאי ניתן לתקן את הכל, ואין דבר המונע ממנו לתקן ולהשלים את הכל, כי אין דבר שלא יוכל להשיג בכל מה שציווה לו הקב"ה לעשות.

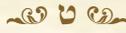
וזהו תיקון הברית, כי דעת החכם היא שאם ציווה ה' על ענין הברית כך יוכל לעשות, ואין דבר המונעו מכך, ועל אף שיש קליפות קשות וחושך גדול בעולם זה, על ידי החכמה, שהיא מחשבת וגבורת ארי שאין גבול ומידה המונעו מלבוא להשלמת רצונו, הנה הגם שנמצא הוא למטה במצרים, יכול הכל להתקן מכח אור החכמה הזה, שהיא כנגד ה'אריה אל הימין' ואור המנורה שבדרום כמובא בתיקונ'ז' חדש (בדף ק"ט ע"א), היינו שבהתנוצצות מראיית פני המנורה, שהוא ענין אור נרות חנוכה, יכול הכל להתקן ברגע קל, וכפי שראה יוסף דמות דיוקן של אביו כמובא במסכת סוטה (בדף לו ע"ב), שהצדיקים הם אנפי שכינתא כמובא בהקדמת הזוהר (בדף ט ע"א), ובזה יכול לבוא למדרגה גדולה של אמונה בראיית אותיות התורה, עד שנתקן מתוך כך הכל.

ומתוך הדבקות במידת החכמה ושמירת היסוד בא האדם לשמחה ונגדלת דעתו בענין החכמה עוד ועוד, ולכן התגלות חכמתו של יוסף בבית פרעה היתה השורש להתעוררות רוח הקודש אצל יעקב הבאה מתוך השמחה כמובא באבות דרבי נתן (פ"ל), וכמו שכתוב (משלי י, א) "בן חכם ישמח אב", ומשמעות הדבר, שעל אף שהיה יעקב צריך לרדת למצרים, שהוא ענין צרכי הגוף הרומזים למצרים, עם כל זה היה בבחינת הדעת השלם, וירד למצרים מתוך שמחה ובמרכבות של זהב, שכל זה הוא בבחינת יום שבת, שעל אף שעוסק האדם בצרכי הגוף שהם עונג ואכילה ושתייה, הכל הוא לשם יחוד ה', שכולו קודש.

והכלל, שענין אור החכמה הוא שידע האדם ויהיה חקוק בכל אבריו שאין דבר שלא יוכל להשיג, ואצל הש"ת יכול הבלתי אפשרי להיות אפשרי, והוא סוד 'שמן המאור', שהם מוחין דלא פסיק לעלמין כמובא שם בזוהר תרומה (בדף קמז ע"ב), היינו שנשפע לאדם במחשבתו ובדעתו הגבורה והדעת שאין דבר המונע וחוצץ

בינו לבין הש"ת ושמירת וקיום כל התורה, ויכול לבוא לכל שלימות שיהיה בין רוחני ובין גשמי, ומתוך כך ממשך לתיקון הש"ך ניצוצין, שהם המוחין שירדו מטה ונתפזרו בעולמות הנפרדים עד שנתפשט השקר בעולם הזה בכל מקום, וכאשר דבק הוא בגבורת הצדיקים בסוד 'זנב לאריות' כאמור, עולים הש"ך ניצוצין ונתקנים בדעתו, ויכול הוא להוציא מן הכל אל הפועל כל רצונו, ונעשה אחדות ושלום בקרבו המוחין להמידות.

והנה כל האמור הוא בענין חלק החכמה שבמוחין, ומפני שאור החכמה הוא ללא גבול ומידה כלל ונשפע ללא סוף, ומאידך המידות כולם הם בגבול מידה וצמצום, כמו שרואים בחוש לכל פרטי הבריאה שכל דבר בעולם הולך ונפעל דרגה אחר דרגה, לכך אין אור החכמה יוכל לבוא לאחדות ושלום עם המידות וכלי המידות ותיקונם אלא מתוך חלק הבינה שבמוחין.

וענין הבינה הוא סוד גדול של רוח נבואה רוח הקודש וסייעתא דשמיא, שמשמעותו הוא גילוי מלמעלה למטה לנבראים, שמתגלה עומק רצונו יתברך אל הנברא בתוך כל צמצום וגבול העולם הזה. כי מצד תוקף הדין הנה לא היה ראוי העולם כלל לגילוי מהבורא, והיו צריכים הכל לחפש לבדם אחרי האמת והנכון, אמנם מצד מידת הרחמים גילה הקב"ה לכל ענין הגילויים אל הצדיקים, שאין זאת בכדי ליטול מהם את הבחירה בציווי הבורא ב"ה, אלא שהוא בכדי שיהיה עימו תדיר באחדות, היינו שבכל דבר וענין שעושה האדם יעשה זאת עם הש"ת יחד, ובזה מתגלה שהשלמת ותיקון כל דבר בעולם נעשה על ידי האדם מחד, ומתוך גילוי הש"ת בתוך כל צמצומי הבריאה מאידך.

והיום אין לנו רוח נבואה ורוח הקודש, ואין בידינו אורים ותומים וכל גילוי אלהי, אמנם בכל עומק הגלות ישנו דבר אחד המשתלשל מרוח הנבואה ורוח הקודש, והוא ענין הסייעתא דשמיא, וכל אחד כפי מדרגתו משיג בענין זה של הסייעתא דשמיא, שהוא נצנוץ מרוח הקודש, והוא כל מה שמוצא האדם את הש"ת שלא כפי סדר השתלשלות ודרך הטבע והמקרה בתוך חייו ברוחני וגשמי, ועל דרך הכתוב (שה"ש ב, ט) "משגיח מין החלונות מציץ מן החרכים", שבוה מתגלה לאדם שהוא אינו יכול לפעול לבדו דבר, והוא כחומר ביד היוצר להוליכו ולהביאו הכל כפי הרצון העליון.

ולכן מלבד המוחין מצד החכמה צריך האדם גם למוחין מתוקנים מצד הבינה, והוא שידע האדם שצריך הוא לנצח הכל ולבוא לשלימות הכל, ואין דבר שיוכל למונעו מלבוא אל השלימות, אך צריך ומוכרח הוא שמתוך ענין המידות הצמצום והגבול יתגלה בהם הש"ת לעוזרו ולסייעו ולהוליכו ולהביאו בתוך כל ענין הגבול והמידה בכדי להביאו אל השלימות כפי רצונו יתברך.

ולכן גם אם יהיה לאדם מוחין דחכמה, שיהיה גיבור כארי בדרך הנצחון ומידת הנצח, ולא יהיה בעיניו מונע מלהשיג את תכליתו, הנה בלא המוחין דבינה שידע שכל דבר קל שיעשה זקוק ומוכרח הוא לסייעתא דשמיא, שהוא גילוי של הש"ת מתוך ענין הצמצום והגבול, לא יוכל ליישב דעתו כלל ויהיה חלוק בליבו ודעתו בכל עניניו יותר ויותר, כי בלא שידע האדם ויהיה לנגד עיניו תמיד שצריך ומוכרח הוא לסייעתא דשמיא בכל דבר ובכל דרך ובכל מטרה, שהיא גילוי ה' שלא בדרכי ההשתלשלות, לא יוכל לעמוד כנגד יצרו וכנגד המוחין שאינם מתוקנים העולים מן העולם הזה, כי יראה שאינו באפשרי לבוא לשלימות רצונו, ויכנס בו גאות ועיזבון, אך בכל מה שיסמוך את כל השתדלותו על ענין סייעתא דשמיא בלבד, יוכל לילך עם הש"ת יחד בכל ענין וענין, עד לשלימות רצונו בכל עניניו.

והנה כל זה הוא מה שילך האדם בכל השגת רצונו ושיהיה מוחו מיושב מצד מה שיצטרך לעשות בדרכי עבודת הש"ת בעסק התורה ובעניני הגשמיים, אמנם יש דבר שימנע לאדם לכדי שיהיה מיושב ושלם עם עצמו בחירות המוחין ושלימות הדעת, והוא ענין צרכי הגוף, כי גם כאשר תהיה דעת האדם מיושבת ושלימה על דרכו בהשגת רצונו, הנה מפני צרכי הגוף שהם אכילה ושתייה, או אדם שאינו בריא חלילה, או כל מיני מונעים שיש לאדם בכל יום פעמים אין מספר מצד מה שהוא בשר ודם ומוכרח לעסוק בכל יום בכל עניני הגוף והפרנסה וכיוצא, הנה רואה בהם האדם כמונעים להשגת רצונותיו ודרכי השלימות, וכגון כאשר חפץ האדם לילך בעסק התורה במדרגה גדולה ובתמידות וברצף, אמנם מפני צרכי הגוף צריך הוא לפסוק כמה וכמה פעמים מלימודו, ומתוך כך נפסק ישוב דעתו מענין השגת השלימות, והיה חפץ שלא יזדקק לכל אלו בכדי שילך וישיג לכל רצונותיו.

וצריך לידע שכל צרכי האדם בעולם הזה הם בסוד עליית רפ"ח ניצוצין, שכאשר יודע האדם איך לחשוב מכך שיש לו צורך לעסוק בעניניו הגשמיים, בזה מתקן ומברר את הרפ"ח ניצוצין העולים מצד המידות ושברי הכלים ומייחדם עם חלק הדעת שבמוחין. כי פנימיות כל המידות הם מחלק הדעת, ועד שיבוא משיח אין מתבררים אלא פנימיות הרפ"ח ניצוצין, ולכן אין בהם השגה אלהית, אמנם בפנימיות הם עליית החלקים הנמוכים ביותר לשורשם. ולכן אצל הצדיקים הוא

י א

עבודה גדולה ביותר, מפני שבכל עבודתם בעניינים אלו זוכים הם גם להשגת אלהות, ויוכל צדיק גדול במעלה להשיג בענייני הגשמיים מה שלא ישיג אדם בתורה ותפילה.

והדרך שיוכל האדם לילך בשלימות הדעת בענין צרכי הגוף וכל ענייני הגשמיים הוא הקשר והדבקות והמחשבה מיום שבת קודש. כי הנה בשבת כל ענייני הגשמיים נכללים ועולים בקדושה ונקראים 'קודש', כי מתברר אז גם חיצוניות הדעת, ולכך יש חלק וקרבת ה' גם בענייני העונג הגשמי, ולכך בכדי שיהיה האדם בשלמות עם עצמו וילך בישוב הדעת ושמחה בענייני הגשמיים גם בימי החול, צריך הוא לילך בהתבוננות של יום השבת, ובכל צרכי הגוף יזכור ליום השבת קודש, איך שכל ענין ועסק גשמי של איש יהודי יש בו עבודה גדולה לגבוה, אלא שהחילוק בין יום שבת לימי החול, שבימי החול יש לו להמעט בתענוגי הגוף ולא לילך אחריהם אלא כפי ההכרח, וכיום השבת יש לו להרבות בעונג שבת.

והכלל שבכל ענייני הגשמיים לא יתנתק מחמתם משלימות הדעת והשמחה, אלא יקיימם מתוך רצון השי"ת, וידע ויזכור שיש שורש גדול ועצום בכל עסק גשמי המוכרח לו, ויזכור שמחמת עביות הרפ"ח ניצוצין אינם מתבררים אלא בפנימיותם, ולכך אינו משיג בהם ככתורה ותפילה, אמנם בפנימיותם הם בכלל עבודת השי"ת, והם ברורים נעלים בחלק הדעת שבמוחין, ויש לו לשמוח בהם וליילך בהם ככעבודת השי"ת ממש בתורה ותפילה.

י ב

ובכלליות שלושה עניינים אלו, שהם השמחה, הסייעתא דשמיא, וצרכי הגוף והבריאות, הם הדברים שצריך האדם בכדי שיוכל לעבוד להשי"ת ולבוא לראשית שלמות הדעת עד שיוכל לעבור העולם הזה בשלום, ושלשתם הם כלל ענין העשירות דקדושה, היינו שיהיה האדם שמח בחלקו בקדושה ויוכל לעמוד לפני השי"ת בלא שיהיה לו מחשבות שאינם טובות על מצבו ומדרגתו.

וענין ה'שמחה' תלוי הוא בחכמה וקדושת המילה כאמור, שכאשר דבק האדם במידת החכמה בכל אבריו, היינו שמאמין ויודע שאין דבר הנמנע ממנו להשיג, ואין בו כלל מחשבות מצד היאוש ואזלת יד, והוא גיבור כארי ממש לבוא להשלמת כל רצונותיו, ומקיים 'הוי זנב לאריות', היינו שזוכר והולך בדרך כל הצדיקים הדבוקים בחכמה, ואינו 'ראש לשועלים', שהוא צד הכסילות והמחשבות הלא טובות מעצמו, הנה בזה יהיה לאדם שמחה, והוא כלי המלחמה לעמוד כנגד יצר הרע בכל ענין וענין, ובפרט בענין קדושת המילה, ובמוח זה מתבררים כל השי"ת ניצוצין מצד המידות ושברי הכלים העולים במחשבתו.

וענין ה'סייעתא דשמיא' תלוי בחלק הבינה, היינו שיזכור שאינו יכול לבוא לפעול מאומה בכל דבר וענין אלא על ידי גילוי השי"ת מתוך ענין הגבול והצמצום הנשלט כולו על ידי הבורא ב"ה, וכל רצונו וחשקו בהשגת כל מטרותיו הנה נשענים הם על הסייעתא דשמיא הנצרך לו מהשי"ת תמיד בכל דרך ובכל שעה, ותמיד מייחל הוא ומצפה על גילוי השי"ת שלא בסדר השתלשלות, שיופיע עליו הבורא ב"ה ויראה לו הארת פנים מתוך צמצום וגבול העולם הזה, ובזה עולים ומתבררים הפ"ר ניצוצין ומתייחדים ומתקנים במוח הבינה.

וענין 'צרכי הגוף והבריאות' הוא, שיתלה ענינו להשי"ת שיסייעו לצמצם ענייני הגשמיים בימי החול כפי ההכרח, ובכל מה שמוכרח הוא לעסוק בהם ילך בדרך ההתבוננות של יום השבת קודש, שהכל הוא צורך גבוה, ובכך אינו בא לידי שביחה מכך שמוכרח הוא לעסוק בצרכי בשר ודם ושאינו עובד להשי"ת ללא הפסק, ובזה מתברר ועולה תמיד הרפ"ח ניצוצין להשתלם ולהתתקן בחלק הדעת שבמוחין.

י ג

ומפני שהם ראשית שלימות הדעת של כל איש ישראל, שבהם ועל ידם יש לאדם ישוב הדעת ושמחה, ואיך שיהיה אינו פוסק מענין החיות והשמחה והעמידה לפני השי"ת, והולך מחיל אל חיל בעבודתו ונמנע על ידם מכל צד של שביחה, מפני זה נעשה ענין הגזירות של היוונים על ישראל באלו השלושה דברים.

וגזירתם הראשונה היתה על המילה, שבשורשו הוא יסוד הכל, כי בזה רצו לבטל מישראל לכל ענין אור החכמה וה'שמחה', ושיפלו מכל גבורת הצדיקים שבכל הדורות, ויהיו חלילה ראש לשועלים מצד הכסילות, עד שיאישו עצמם מלבוא להשגת כל רצון גשמי ורוחני, ובזה ישתעבדו תחת ידם ללא יכולת לחשוב מעצם דבר אחרית טובה ונצחיות. ובזה רצו שיעלו ויגברו השי"ת דינים במח כל איש ישראל, עד שיחשוב רק מצד הדין, ותרפה ידם מכל רצון לילך בדרכי התורה ועבודת השי"ת, עד שיבואו לילך אחרי דרכם הרעה, ולכך נרמזו היוונים ב'חושך'

כמובא בבראשית רבה (ב, ד), שהוא מרמז על התגברות השי"ת דינים.

וגזירתם השניה היתה על מצות קידוש החודש, כי הנה נודע שענין ראש החודש הוא השורש לקביעת כלל הימים טובים, וכלליות ענין הראשי חדשים והימים טובים הוא שתהיה ספירת המלכות מקבלת מוחין שלא על ידי סדר ההשתלשלות כביים שבת קודש וכבימי החול כמובא בדברי רבנו האר"י (בשעה"כ דרושי ר"ח), והוא ענין התלות של כל עם ישראל ב'סייעתא דשמיא', שכל איש ישראל כאשר יעוסק בכל ענין שיהיה הנה מוציא הוא מפיו גילוי שהוא תלוי בעזרת השי"ת וברצונו יתברך ובסייעתא דשמיא, שיתנוצץ לו השי"ת מתוך החרקים והחלונות אשר בעולם הזה הגשמי שבמידה ובגבול, ובזה לא יכלו היונים לסבול שגם בתוך הגבול והמידה יצפו וייחלו שיראה להם השי"ת את פניו ויגלה להם דבר שאינו בדרכי הטבע הגמורים, ולכך גזרו על מצות קידוש החודש, בכדי שלא תהיה ספירת המלכות מקבלת מוחין בפני עצמה, ותבטל מהם כל מחשבה שיתנוצץ להם גילוי אלהות מתוך הצמצום והגבול שבעולם הזה.

וזה שאמרו שם בבראשית רבה (ב, ד), שהחשיכו את עיניהם של ישראל בגזירותיהם שאמרו להם כתבו על קרן השור שאין לכם חלק באי-הי ישראל, שרצו להביאם לכפירה ועבודה זרה שאין גילוי אלהות מתוך הגבול והמידה חלילה, שמרמז הדבר על ענין התגברות הפ"ר דינים, שהוא כנגד הבינה הרומזת לראש חודש וראש השנה, וכמובא בתיקונ"ז חדש (בדף קיד ע"ב) שבינה היא כנגד השור.

וגזירתם השלישית היא על השבת, ועיקר הדבר הוא, שרצו לבטל מהם את ראשית שלימות הדעת והקרבה להשי"ת מכל מקום ומכל מדרגה, כי לא יכלו היונים לחשוב מכך שתהיה עבודה אלהית מתוך צרכי הגוף, ורצו לבטל לענין זה שיהיה האדם מבטל מתורה ותפילה ועם כל זה יהיה לפני השי"ת בעבודה בענייני הגשמיים, והוא התגברות הגשמיים על האדם באופן שאין הרפ"ח ניצוצין עולים ומתבררים, עד שנעשה עביות באדם מתוך עסקו בענייני הגשמיים בלא קשר ומחשבה משבת קודש.

י ד

וזהו כל ענין ימי חנוכה ונר חנוכה, כי כנגד גזירת המילה, שהוא ביטול אור החכמה, נתקן לנו מצות הדלקת הנר חנוכה, שהוא אור החכמה הרומז לאריה שבימין, היינו 'ראש לשועלים' ו'שמן המאור' כמובא שם בזהר תרומה (בדף קלז ע"ב), וכמובא שם בתיקונ"ז חדש (בדף קיט ע"א) שהוא אור המנורה שבדרום, וכנגדו אמרו צדיקים שעל ידי הבטה בנרות מתקן האדם לכל פגמי העינים ומשיב לכל השמנים, שהם סוד 'שמן המאור' שעל ידו יוכל להשיב לעצמו לאור החכמה, ולהאמין שיכול לבוא אל התיקון השלם ואין דבר היכול למנוע ממנו לכל דבר שיהיה, והוא אור החכמה מצד השי"ת דינים המתקנים לכל השברי כלים והצער שעובר האדם (כי כל ברור שיהיה עד הגאולה השלימה אינו אלא מצד הפ"ר דינים, שהם הפ"ר שמצד 'שמן המאור', והם המתקנים לשי"ת ופ"ר דינים שמצד המלכות וה'שמן למאור', ולעתיד יהיה התיקון גם מצד החכמה והשי"ת דינים, שהוא מצד המעולה שבחכמה, ובחנוכה יש התנוצצות גם מברור זה, אשר הוא מכח השי"ת דינים ד'שמן המאור' המתקנים לשי"ת ופ"ר דינים ד'שמן למאור').

וכנגד גזירת ה'חודש' שהם חשבו לגזור ולבטל מאיתנו כל מחשבה ותלות על השי"ת מתוך הגבול והצמצום, ניתקנו לנו קדושת ימי החנוכה להודות ולהלל, שהם באותה המדרגה של ראש חודש וימים טובים בענין זה שתהיה ספירת המלכות מקבלת מעצמה שלא על ידי סדר ההשתלשלות, והוא ביתר שאת ויתר עוז, שתהיה מאירה השכינה לכל אחד ואחד בביתו למטה מעשרה, והיינו שיהיה התנוצצות גילוי אלהות בענין סייעתא דשמיא לכל בר ישראל גם במקום החשוך ביותר, וגם כאשר הוא למטה מעשרה יוכל לייחל ולצפות להשי"ת שיאיר לו התנוצצות רוח נבואה ורוח הקודש, שהוא ענין הסייעתא דשמיא שיחל ויצפה לגילוי אלהות גם כאשר הוא למטה מעשרה.

וכנגד גזירת ה'שבת' תיקנו לנו חכמים את מצוות הפרסומי ניסא למקומות החיצוניים והרחוקים, וכמו שאמרו חכמים כמסכת שבת (בדף כא ע"ב) שמצותה עד שתכלה רגל מן השוק, וסוד הדברים הוא שצריך להאיר למטה בעולמות הנפרדים הנקרים 'שוק' כמובא בדברי רבינו האר"י (בשעה"כ דרושי חנוכה), היינו שצריך להאיר את הארת סוד הנר גם למטה בעולמות בריאה יצירה ועשיה, שכל זה הוא כנגד צרכי הגוף וענייני הגשמיים, ולכך מותרים ימי החנוכה במלאכה וכימי ראש חודש, ושלא כימים טובים והשבתות האסורים במלאכה, כי בהם יש לעבוד להשי"ת מתוך ענייני הגשמיים, ולמצוא אף בהם עבודת השי"ת בהלל ושבח להשי"ת, עד שתכלה כל רגל דתמודאי, ויעמדו רגלי הבורא ב"ה על הר הזיתים, ותתרבה הדעת השלימה בעולם כולו.

קחו חלק במפעל הקודש
יחזקאל
עליון יחזקאל
הרבה רצון ה' עליהם

המעוניינים להצטרף למערך הרכזים ברחבי הארץ והעולם ולחלק מידי שבוע את גיליונות הקודש באזור המגורים וכן לתגובות הארות והקדשות בענייני העלון ניתן לפנות
076.5995991 או במייל: m.yam.shlomo@gmail.com
לקבלת הגיליון במייל ניתן לפנות לכתובת: alonim.yanuka@gmail.com